

848 מ

מזכירות הממשלה

טעבארימה

סודי

עמק 1 מניך 2

22 מאי

פרוטוקול
ישיבת הועדה להתיישבות
כ"ב באייר תשל"ד-14.5.74

בכחו השרים: י. גלילי-יו"ר, א. אוזון, ח. גבתי, ש. הלל,
ש. פרס, מ. קול, ש. רוזן.

בעדרו השרים: י. אלון (בחול), א. אבן, מ. דיין, פ. ספיר,
י. רבינוביץ.

בכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: ר. ויץ, מ. קרובה, א. שנקר,
ע. שפירא.

בעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: א.ל. דולצין, י. צור, מ. ריבלין.

משתתפים בנספחים:		
י. בורג	-	שר הפנים
ג. אבנר	-	מזכיר הממשלה
ש. אבני	-	משרד השיכון
י. ארקין	-	משרד האוצר
א. יהלום	-	משרד הבטחון
ז. דיבון	-	משרד החוץ
אלוף ר. ורדי	-	משרד הבטחון
י. זין	-	מינהל מקרקעי ישראל

מטעם הסוכנות היהודית: י. אדמוני, י. אייגס,
צ. וייציגר, מ. שמיר.

סדר היום: הת/4. התיישבות חדשה במסגרת התקציב לשנת 1974/5.

טעבארימה

התיישבות/.

בפרוטוקול זה 2 דפים

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. גלילי:

אני מברך בתוכנו את אלוף רפאל ורדי

שנתמנה לתפקיד של מתאם הפעולה בשטחים במקום אלוף שלמה גזית שנתמנה לתפקיד של ראש אגף המודיעין במטכ"ל. אני מקווה שאלוף ורדי ישתף אתנו פעולה בהתאם למסורת הברוכה של קודמו ואף יעלה עליה.

אני מניח שכולכם קראתם בעתונות את

הידיעה שקמה "האחזות" חדשה בקונייטרה. הריני מודיע לכם שאין שחר לידיעה הזאת. קיבלתי ידיעה שיש בדעת "החברה" לקבוע מהלך כזה בעיצומו של מו"מ הממשלה בנושא הפרדת הכוחות עם סוריה. פנינו בנידון גם למוסדות מיישבים, והודענו על כך למטכ"ל, על מנת להעמיד את הישובים על העדר סמכות של פעולה כזאת. למותר להגיד שהמו"מ של הממשלה להפרדת הכוחות, מתנהל קודם כל במטרה להשיב יישוב של הפסקת האש, התקדמות מהפרדת כוחות אל שלום. אחד המוטיבים המדריכים את המו"מ הזה, הוא הדאגה להבטחת קיומם האיתן של הישובים באיזור. רצוי מאד שחברי הועדה שנמנים על גופים שיש להם זיקה לראשי התיישבות, יעשו את כל הנדרש בדרכי שכנוע, כדי למנוע את ה"חברה" בישובים מלעשות דברים בלתי מוסמכים, ומלהתחבר אל גורמים שעניינם הוא במדיניות פנים יותר מאשר בהתיישבות.

היום יעלה מושב משואה להתאזרח בבקעת

השר מ. קול:

הירדן.

בישיבה הקודמת הגשתי שאילתא, האם
נכון שמשרד השיכון, בהשתתפות הממשלה, הולך לבנות את העיר ימית.
על כך קיבלתי תשובה מהיו"ר, שאין דבר כזה. מאז אני קורא בעתונות
מודעות ורואה צילומים, שמשרד השיכון בונה את העיר ימית. אני רוצה
לדעת מה פירושו של דבר? איך משתלבות המודעות והצילומים עם הודעת
היו"ר? כפי שידוע לי, אין החלשת ממשלה ולא החלשת ועדת השרים לעניני
התיישבות על הקמת העיר ימית.

היו"ר י. גלילי:

מאז הישיבה הקודמת ועד היום לא נשתנה
דבר מההודעה שלי. ממשלת ישראל החליטה
על הקמת מרכז איזורי בפיתחת רפיח, וקבעה בשלב הראשון, במסגרת המרכז
הזה, 350 יחידות דיור. כל החלטה אחרת שעונה החלשת ממשלת ישראל.
נחכה לשר השיכון. הוא בודאי יאמר שאיננו אחראי לפרסומים. יש בעתונות
התייחסות לזה בשם ימית, מבלי שהשם נקבע ע"י מוסד מוסמך. נהיה יותר
סבלניים לגבי מה שכתוב בעתונים.

היו"ר י. גלילי:

בישיבה הקודמת התחלנו בדיון על ההתנחלויות
המתוכננות במסגרת התקציבית של שנת 1974/5.

כזכור, הבאנו רשימה של ששה מקומות,
מתוכם אנחנו צריכים להחליט על שלושה. השלושה שהסתמנו בהצעת המחלקת
להתיישבות והומלצו ע"י שר החקלאות ועל-ידי, היו - בנין מרכז איזורי
בבקעת הירדן, כפר תעשייתי ברמת הגולן וישוב קיבוצי בפיתחת רפיח.

מאחר והמשך ההתיישבות בפיתחת רפיח קשור בבעיות קרקעיות, וגם האלוף גזית ** עורר את הבעיה של קיום ההתחייבויות שניתנו בשעתו לבדואים, הרי בעצה עם שר החקלאות העדפנו שנמשיך את הבירור שהיה בישיבה הקודמת. ביקשתי ממר אדמוני והאלוף ורדי ומר זיו ממינהל מקרקעי ישראל, שהם יקנו לנו מושג על המצב הקרקעי ועל התכניות ההתיישבותיות בפיתחת רפיח, ביחוד בשטח שנסגר בשעתו והיה נושא לדיוני הבג"צ. זה ישמש לנו רקע לסיכום. בסיכום נצטרך לבקש את ראש הממשלה ואת שר הבטחון להסמיך את הגורמים המוסמכים לעשות את הפעולות הדרושות על מנת לרכז את המשבצות של הקרקע לישובים המתוכננים.

מר י. אדמוני: ההתיישבות בפיתחת רפיח תוכננה בשני שלבים.

השלב הראשון היה שלב שתוכנן מיד לאחר מלחמת ששת הימים, והוא כלל הקמת שלוש מושבים - שדות ונתיב העשרה ומושב דקלה ששלושת קיימים בשטח. שלושת הישובים, דקלה, שדות ונתיב העשרה, הוקמו במסגרת השטח שנתפס ב-1969 על פי צו של שר החקלאות, והשטח הזה למעשה בידינו מהתקופה ההיא ועד היום. שלושת הישובים שתוכננו לקום במסגרתו, קיימים ופועלים.

בשלב מאוחר יותר היתה התפיסה של 1971 שהגבולות שלה הם: חוף העשרה, דרך דקלה והקו של התפיסה. השטח כולל 82 אלף דונם. שלב א' קרוב ל-70 אלף. חלק מ-82 אלף דונם הם אדמות דיונות. לגבי השטח השני, היה דיון בבג"צ שקבע את העניין, בית המשפט ראה את העניין של ההתיישבות שם כגורם בשחוני בשטח. אחרי שבית המשפט קבע מה שקבע, ואחרי שהתחלנו בנסיון להקמת ישובים לא שגורתיים בתחום הקו הירוק, שמבוססים על פחות קרקע ומים, כגורם שהגביל אותנו לגבי ההיקף - המים שיכולנו לתכנן היו יתרות מקו ירקון-נגב ומי נקז חופי שעומדים לרשותנו בקטע החוף הזה - אחרי שהתברר שיש לנו שיפוט משק

שדורם הרבה פחות מים, תיכננו הרחבת ההתיישבות בפיתחת רפיח שמבוססת על משקים שצורכים פחות מים. במסגרת זו הצענו להקים עוד ארבעה מושבים בחלק הדרומי של הפיתחה, זרומה מכביש רפיח - אל-עריש, ועוד שני קיבוצים צפונה לכביש רפיח - אל-עריש, באיזור בין דרך הכניסה למרכז האיזורי אבשלום לבין דקלה. המים מבוססים על אותם המקורות, מי נקז חופי כ-3½ - 4 מיליון קוב מים, ועל יתרות המים שיכולים לקבל מקו ירקון-נגב. מספר היחידות הוותיקות לכמויות המים שהועמדו לרשותנו. זה היה הגורם שהכתיב את היקף התכנון של יחידות המשק. במסגרת זו תיכננו את הישוב הראשון וגם תיקצבנו אותו. כמו-כן תיכננו את הישוב הקיבוצי הראשון שנמצא מצפון לדרך רפיח - אל-עריש.

שני ישובים מתוך ששה כבר מתוכננים בפועל. מיקום הישובים שונה ממיקום רגיל של ישובים, היות וזה ישובים בלתי קונבנציונאליים, אנחנו מוכרחים להתחשב במקרו האקלים בשטח. אנחנו צריכים לחפש תנאים אופטימליים לגידולים שאפשר לקיים בתוך בתי צמיחה. איננו יכולים ללכת לשטחים נמוכים. אי אפשר להזיז את הישובים שבתחום התפיסה של 1969, כי זה בקע נמוך מאד, יש זרימת אויר קר בחורף ואין סיכוי לקיים שם ישובים מסוג שאנחנו רוצים, שצריכים לקבל 5 - 6 אלפים קוב מים ליחידה, לעומת עשרים וכמה אלף קוב מים שמתוכננים בנתיב העשרה. אגב, זה יפתור את בעיית העבודה השכירה בישובים. בטיפול משק כזה שאנחנו מתכננים, מבססים אותו על עבודה עצמית.

הגענו להסכם עם שדות ונתיב העשרה על קיצוץ מכסת המים על חשבות יחידות אחרות. הם מבינים שאי אפשר להמשיך במצב הקיים.

14.5.74

אם יעמדו לרשותנו האמצעים, צריך להפוך את המשקים שלהם ליותר אינטנסיביים בחצר ופחות בשדה. גם כאן נוכל להגיע לפתרון מניח את הדעת מבחינת הבעיה שהדאיגה את כולנו.

ביצוע הקמת הישובים התעכב בגלל בעית הקרקעות.

התפיסה של 1971 הוציאה את כל המעבדים הערבים מהשטח. אולם, ניתנה רשות לבדואים לעבד אדמה בתוך השטח. ניתנה הוראה למינהל מקרקעי ישראל לנסות לרכז שטחים ע"י קנייה. מינהל מקרקעי ישראל עשה פעולה גדולה, ורכש 17 אלף דונם, מרביתם בתחום התפיסה של 1971. הקנייה נעשתה על בסיס אינדיבידואלי, ולכן יש פיזור גדול ואי אפשר לבצע קנייה שנותנת לנו משבצות מרובעות להתיישבות. היות ומדברים על תכנון לא קונבנציונאלי של ישובים, איננו מתכננים ישובים על סדר גודל של 4000 דונם, אלא ישובים, מושבים, ששטח הקרקע הדרוש להם הוא בין 1000 - 1500 דונם. (לקיבוץ דרושים 2500 - 3000 דונם).

אם מדברים על ששה מושבים, אנחנו זקוקים

לשטח של בערך כ-5000 - 6000 דונם בקטע שמדרום לכביש, וכ-5000 עד 6000 דונם בשטח שמצפון לכביש. השטח שנרכש ע"י מינהל מקרקעי ישראל עולה בהיקפו על השטח הדרוש לצרכי התיישבות. למרבית השטח לא נזדקק גם אחרי שנקים את הישובים, לאור העובדה שמספר הישובים מוגבל בכמות המים שברשותנו. מתוך שמונים וכמה אלף דונם, אנחנו זקוקים ל-12,000 דונם לישובים החדשים, ועוד כ-1000 דונם או 12,000 דונם לישובים הקיימים. כך שלצרכי התיישבות אנחנו זקוקים לרבע מהשטח. הרכישות בוצעו לפי יכולת הרכישה, משבצות מלאות - לא קיבלנו. יש משבצת אחת שעליה יש 50% - 60% שהיא בידינו. ביתר המשבצות יש פחות. המשבצות סומנו בגלל התוואים של הקרקע שחייבו אותנו ללכת לשם.

איך אנחנו מקבלים את המשבצות להקמת הישובים?

שני ישובים כבר מתוכננים, אנחנו צריכים אצ

לחשוב על עוד מושב אחד או שניים. הריחוק של הישובים מהגבול הבינלאומי הוא 6 - 7 ק"מ. דקלה נמצאת 12 ק"מ מהגבול הבינלאומי.

ה"משולש" (מצביע על המפה) צריך להעמיד לרשות

הבדואים, שעם חלקם היה בעבר הסכם שתינתן להם קרקע בשטח, ובחלקם רוצים לתת להם חלקה, מדובר על 5 דונם למשפחה. אליבא דשלמה גזית, במידה והממשלה תתפוס את השטח הזה ותעמיד אותו לרשות הבדואים, יש אפשרות לבצע את המהלך הדרוש לנו לצורך בצוע ההתיישבות היהודית. ההצעה היא לתכנן על חלקות של 5 דונם, לרשת אותם, להעמיד לרשותם כמויות מים מסוימות כדי שיוכלו לעבד את השטח הזה, ובזה לתת להם תשובה שלא נופלת מרמת ההכנסה שיש להם בשטחים האלה. מדובר על 400 יחידות בכל השטח הזה. ההכנסה שהבדואים יכולים לצפות לה היא שולית. הם מעבדים קצת פלחה ומטעים, הם בחסדי שמים, אם יש גשם - יש יבול; ואם אין - אין גם יבולים. כאן ההצעה היא לתת להם קרקע ומים וע"י כך לפצות אותם. אחר-כך אפשר לממש את התפיסה של השטחים שאנחנו צריכים. השטח הוא 1800 דונם. השטחים הדרושים לנו זה שש המשבצות, כ-10,000 - 12,000 דונם. כבר תיכננו את השטח הזה לפי בקשת הממשל הצבאי.

אנחנו מבססים את העניין על ישוב חדש שיש לנו

מהצד השני של הגבול, שנקרא שדה ניצן, שמבוסס על בתי צמיחה. זה בינתיים אב-טיפוס לישובים נוספים. אלה בתי זכוכית לא מחוממים. אולם שמרנו לעצמנו אופציה גם לפיתוח משק חצר כמו הודים, אבל אין בכוונתנו להתחיל בזה מיד.

יש לכם מקום להרחיב את השטח?

מר שפירא:

כן. אם יחליטו לתפוס, יש שטח בלי סוף.
יש מגבלה אחרת, וזה המים. השטח חסר ערך.

מר י. אדמוני:

יש ביקוש לתוצרת בתי הצמיחה?

השר מ. קול:

יש אצא ביקוש. "מרקס אנד ספנסר" מוכנים
לקנות את הכל.

מר י. אדמוני:

מה יגדלו שם?

השר מ. קול:

מר י. אדמוני: עוד לא הוחלט סופית. בשדה ניצן מקדלים
עגבניות. יכול להיות שנתחיל בגידול ציפורניים
לפי המלצת משרד החקלאות. על סוג הגידול, צריך יהיה לסכם עם משרד החקלאות.
כל הציפורניים יהיו ליצוא.

אולי ורדי יוכל לומר לנו מה היו ההתחייבויות
שהובטחו לבדואים ומה נחוץ כדי לעמוד בהם.

היו"ר השר י. גלילי:

בתוך השטח המגודר, אצא איזור חיץ ~~שצמח~~

אלוף י. ורדי:

שנעשה לצרכי בטחון, פונו בשעתו כ-1400

משפחות של בדואים, הכניסה נאסרה עליהם, אלא ברשיון של הממשל לצורך
עיבוד אדמות שהיו בחזקתם, להוציא השטח שייועד לשדות ונתתיב העשרה, שאליו
אין נכנסים ואין מעבדים. לכולם יש תעסוקה מלאה. מתוך 1400, פוצו כ-500

פיצוי כספי, לכמה עשרות משפחות שהיו מוכנות לכך, הובטח שניתן להם גם אדמה לצרכי עיבוד. יש עוד משפחות שכלפיהם יש התחייבות, ומספרם מגיע ל-180 - 200 משפחות. התחייבנו כלפיהם התחייבות מוסרית לתת להם תמורה בקרקע לעומת הקרקע שנשללה מהם. מדובר על 1800 דונם. המשפחות ממתינות שנתיים למימוש ההתחייבות שלנו.

החשיבות של תפיסת השטח היא כפולה:

1. לממשלא את ההתחייבות שלנו כלפי

הבדואים;

2. כשנעשה את זה, אני מניח שזה יקל על

המו"מ עם יתר הבדואים.

כאשר נתפוס את הקרקעות נצטרך להכנס אתם למו"מ על מנת לפצות גם אותם, כדי שלרובם נוכל לתת קרקע במסגרת המשבצת של 1800 דונם. תפיסת השטח היא לצורך המשך הפעילות שלנו, בנוסף למילוי ההתחייבויות ולצורך האפשרות לממש את ההתיישבות.

השטח הזה באופן פורמלי איננו מוסדר.

אנחנו מדברים לא על בעלים אלא על מחזיקים. השטח שאנחנו מדברים עליו איננו מוחזק בפועל, הוא שטח פנוי מיושבים וממעבדים. הרשיון להכנס לשם עיבוד, הוא רק ביום, ובלילה הם חייבים לעזוב אותו.

האם אתה יכול להסביר את המושגים בהם

השר ש. רוזן:

השתמשת (סגירה, תפיסה וכו') ?

אלוף י. ורדי:

יש סגירה של שטח לצרכים צבאיים, כאשר השטח נסגר איננו שוללים מהבעלים או המחזיקים את הבעלות או החזקה. אנחנו מרשים או לא מרשים את האפשרות להכנס או לצאת לאותו שטח שנסגר. יש תפיסה לצרכים צבאיים. תפיסה איננה שוללת בעלות אלא רק חזקה של האיש בשטח לאותה תקופה שצו התפיסה עומד בתוקפו, ואנחנו משלמים לאיש דמי שימוש בנכס. משלמים עבור הגידולים אשר אנחנו שוללים ממנו לעבד, ומשלמים תשלום שנתי. יש הפקעה, שבה מפקיעים בעלות.

השר ש. רוזן:

82 אלף דונם סגרנו, והישובים שהוקמו שם תפסו את השטחים האלה. איך אפשר לתפוס שטח ולהקים עליו התיישבות? תפיסה זה מונח זמני. היינו צריכים להפקיע. מה אנחנו צריכים לעשות עם 10,000 דונם * + 1800 דונם? האם הם כלולים ב-82 אלף דונם שסגרנו? מה צריך לעשות שם, לתפוס או להפקיע או לרכוש?

אלוף י. ורדי:

אנחנו, על פי עצת משרד המשפטים, בכל

המקומות ~~אז~~ שנזקקנו מטעמי בטחון להאחר

בשטח, נקטנו בדרך תפיסה לצרכים צבאיים. זו היתה הדרך התואמת ביותר לפי דעת משרד המשפטים לעשות זאת. התפיסה קיימת כל עוד צו התפיסה בתוקפו. על בסיס צו התפיסה, משרד המשפטים בשעתו חיווה דעתו, שניתן לנקוט בדרך הפעולות המתחייבות שלמטרתם השטח נתפס, אם כדי להקים מחנה צבאי, או דבר אחר. הממשלה אישרה הקמת מבנה צבאי. גם שם מתקינים את המתקנים שהם מתקני קבע. אפשר להקים ישוב כאשר המטרה היא לצרכי בטחון. אנחנו נזדקק לצו משפטי חוקי לתפיסה. היועץ המשפטי ממליץ שאנחנו נלך בדרך של צו תפיסה, עם המשמעות שמתחייבת מזה, של הפיצוי ותשלום דמי השימוש וכו'.

14.5.74

לגבי השטח של הבדואים, הצעתו היא שנלך להפקעה לצרכי ציבור.

היו"ר השר י. גלילי:

אני רוצה להביא לידיעת החברים, כי בכל המרחב הזה נעשו מאמצים גדולים לרכוש את

הקרע. המאמצים האלה התבטאו בשלושה מעשורים.

מעור אחד שאיננו שייך לוועדה שלנו, הוא

רכישת הקרקע המיועד לשדה התעופה באיזור, שם רכשו 36 אלף דונם.

איזור שני זה איזור החוף, איזור הדקלים

בחוף. גם בשטח זה יש הצלחה במאמצי הרכישה.

איזור שלישי זה רכישה בתוך השטח הסגור.

הגיעו לרכישה של 17 אלף דונם. יכול להיות שאם נקדם פעולה ישובית שם, זה ימריץ ונקבל הסכמה של מספר רב יותר של בעלי קרקע למכור אותה.

השר מ. קול:

שר המשפטים הקודם, יעקב שמשון שפירא,

אמר בישיבת הממשלה, כאשר דנו בענין

העבודה הערבית בפיתחת רפיח, שלא צריך למתוח יותר מדי את הנימוק

הבטחוני. אני תמה על שלמה רוזן שמתעניין כל כך בדפיניציות השונות.

אתה יודע כמוני שכל פרשת ההתנחלות לגבי הבדואים באיזור הזה איננה

פרק מפואר של מדינת ישראל. אפשר היה לשפל בדברים האלה בצורה יותר

נבונה, שקולה ואחראית.

אני רוצה להציע למחלקת ההתיישבות

ולאלוף ורדי ולכל מי שנוגע בדבר, להקדים לשפל בענין הבדואים. זה

נחוץ לא רק לבדואים אלא לנו. זה צורך מצפוני לאחר מה שקרה שם.

אל נתמהמה בענין הזה, כי לא מאמינים לנו שאנחנו רוצים לעשות זאת.

זה לצורך תדמיתה של מדינת ישראל. אני מציע לזרז את העניין ולעשות מה שצריך כדי שהבחואים ייושבו שם, שננהג כלפיהם איזו מידה של יושר והומניות.

אינני מומחה לענייני התיישבות. אני מפקפק אם זה טוב לבנות ישוב על ענף אחד, ובעיקר על ענף כמו ציפורניים המיועד ליצוא. אני זוכר שדובר על ישובים שיתפסו מתיירות בלבד, אמר שר החקלאות כצדק שצריך לחפש עוד מקור פרנסה. ביקרתי באיזור לכיש והם היו מודאגים מריבוי הפרחים ומחיריהם שהיו בירידה. אינני מתנגד לבתי צמיחה אבל לא הייתי מבסס קיום של משפחות רק על ענף אחד של בתי צמיחה.

מר ר. וייץ:

אני סבור שקצב ההתיישבות בפיתחת רפיח

איננו מניח את הדעת. הוא אישי. הקונים

גדולים והתנאי שלהם הוא מינימום ולא מקסימום. אם לא נגיע לייצור רציני אנחנו עלולים לא לנצל את ההזדמנות המיוחדת במינה שיש לנו שם. יש אכחנה בין מבני ההתיישבות ובעיית השוק. ההתיישבות שלנו, כמו כל חקלאות, מתקדמת בקצב מהיר כלפי התמחות. במידה שהיא מתמחה יותר בענף אחד שיש לו שוק היא יותר יעילה ויותר טובה ומבוססת. אילו מצאנו שם גופרית, היינו מקימים שם תעשייה שמתבססת על גופרית. שוק הירקות באירופה גדול פי כמה מהשוק להדרים. תנודות המחירים פחותות בהרבה. בעוד שההדרים נחשבים ללוקסוס, הרי הירקות נחשבים למצרך יסודי. לנו יש תנאים שאי אפשר להתחרות בהם. יש לנו יתרון טבעי, וצריך לנצל אותו. אני סמוך ובטוח שבתקופה לא ארוכה, עשר שנים, איש לא יחשוב שצריך לבזבז את המקרה הזה ולעשות שם הודים או דברים אחרים שאפשר גם לעשותם במקום אחר.

כיון שקשה לעשות קפיצה פסיכולוגית, התכנון מביא בחשבון עוד שני ענפי עזר, גידול הודים ומטעים סוב-טרופיים שהם גם כן לייצוא. אבל הענף המרכזי יהיה ענף בתי הצמיחה.

אני מאד מחייב את עניין יישוב הבדואים ומציע שמדינת ישראל תכריז על האיזור הזה כאיזור פיתוח של רפורמה אגררית ליישוב אלה שישבו שם. ברגע שנשפל ביישוב הבדואים על שטח של 5 דונם עם מים, הם ישכחו שלא ינדדו. היום הם קשורים לזה מסיבות אחרות. ברגע שניישוב שם משפחות בדואיות ונתכנן להן מרכז שירותים על מנת שיתפתח שם מסחר, הכל יתן פרנסה ל-450 משפחות נוספות. אז נקים גוף התיישבותי בדואי מתוכנן ומשופח. אז יש יסוד לקחת קרקע, להפקיע קרקע ולעשות מה שעושות הנאורות שבמדינות. באים בסיסמה פיתוחית בתנאי שנעשה זאת לשני העמים. אז אפשר להקים פה משהו לתפארה שיקדם את דמותה של ישראל וגם יהיה לגופו של עניין. לכן אני פומך בהצעת אלוף ורדי ומציע שנסמין ידינו להפקעה, והועדה הזאת תיתן אפשרות לשלטונות הצבא והמוסד המיישב, נעמיד לרשותם את הידע, על מנת שהעניין יצליח מהר. אז כל האוירה מסביב תשתנה באופן יסודי.

מאחר שאנחנו מוגבלים בתקציב, ואני תומך בהצעת היו"ר, שהיום נקים שם רק ישוב אחד, אני מציע לייעד עוד ישוב אחד או שנים לקליטת עליה דוגמת שדה ניצן, כי אז נוכל להעביר תקציבים המיועדים לקליטת עליה, אאאא שיכון ותשתית, הלואות וכו'. גם המחלקה להתיישבות תוכל לבוא לקראת זה באופן שאפשר יהיה להקים עוד ישוב או שנים, שלא כלולים בתקציב ההאחזויות אלא בתקציב של קליטת עליה. בשדה ניצן יש 10 משפחות, ועשרים משפחות כבר פנו. אין בעיה להקים ישובים של 100 יחידות כאלה. יש משיכה גדולה לכך. ברגע שנותנים אתגר לעולים, באים עולים, גם אקדמאים, ומתמסרים לכך.

נעשה אז מצווה של יישוב פיתחת רפיח בקצב מהיר ומצוות קליטת עליה בקצב מהיר. שר הקליטה ישמח להצלחת הדבר ויתן ידו לכך.

היו"ר הציע כפר תעשייתי ברמת הגולן, של קבוצת עולי רוסיה, שמכונה "עליה 1970" היושבים כבר ברמת הגולן. אנחנו צריכים למחר ולמקם את הישוב הזה. אחרת אנחנו עשויים לפגוע בישוב. הבאנו הצעה להקמת גוש של כפרי תעשייה משלהם. אנחנו מאמינים שקיום הכפר התעשייתי הוא לא בכך שיש לו עבודה במפעלים תעשייתיים השייכים לעיר, אלא הוא עובד בתעשיות שלו שהן קואופרטיביות. על כן אנחנו מתכננים שאפשר יהיה להקים את המפעלים שם, ומרכז משותף למספר ישובים כאלה. בקונצפציה הזאת שטיפחנו, אנחנו עובדים. אלא מאי? היום אנחנו מתחילים בישוב אחד בלבד, ומי שהוא העלה חשש שהוא ישאר בודד. אני סבור שלא ישאר בודד. אז אמרנו שהישוב לא ישאר מבחינת הסתמכותו על שירותים לבד, נסמך אותו על העיר שיוכל להזדקק, אם ישאר בודד, לשירותים שמקימים במרכז האיזורי. הוא לא יהווה חלק מהמרכז האיזורי, זה מושב שיתופי, אלא במקום לגדל תרנגולי הודו, הוא "מגדל" טרנזיסטורים. צריך לתכנן אותו כישוב סגור קואופרטיבי כפרי, לפי כל המסורת שלנו. אמרנו את הישוב הראשון להקים במרחק כזה שאם הוא ישאר בודד חס וחלילה יוכל להסתמך על העיר בשירותים. זה חלק ממערך התישבותי שתוכנן בקפדנות מרובה בהתחשב עם התנאים במקום, ואני מבקש שאף אחד מהמשרדים הקשורים לדבר, לא יפרש את הדברים בצורה שונה כדי לא להכנס לתקלות בענין זה.

השר ש.רוזן:

אינני רוצה לדבר על התכנית החקלאית של הישובים. אני סומך על שר החקלאות בענין זה.

אנחנו מחייבים עקרונית התיישבות בפיתחת רפיח

יש על זה החלטה. אולם, אני אצביע ~~ממשי~~ היום בעד הפקעה למען הבדואים ולא אצביע בעד הפקעה עד לאחר שיוחל בבצוע השלב הזה. אינני רוצה לומר איזה הדים זה עורר. אנחנו רואים בהתחלת צדק איזה שהוא לבדואים שהוא תנאי להתיישבות כזאת.

בענין מושבי עולים, למחלקת קליטת עליה אין תקציבים. יש תקציבי שיכון, ותקציבים קטנים לתעסוקה או לפרויקטים. יש להסמיך אותו למרכז איזורי. לא הייתי רוצה לראות אותם בודדים בשטח. מאחר שהוחלט על הקמת מרכז כפרי, אני חושב שזה הגיוני. אולם אני ^{לא} אצביע על הקמת איזור כפרי.

אני רוצה להבליט נקודה אחת. הנושא של

מר י. זיו:

שיקום הבדואים מחכה לאישור. אי אפשר

להפריד אותו מהנושא של המשבצות. עם כל המאמצים, לא הצלחנו לרכז משבצות שלמות, היות וכל הפעולה התנהלה מתוך רצון חפשי של הבדואים. חלק רכשנו וחלק - לא. במידה וראינו סיוע של אקט ממלכתי, הפעולה הלכה הרבה יותר טוב.

השטח לשדה התעופה - 36,000 דונם - נרכש

ושילמנו פיצוי עד הדונם האחרון. הם נדרשו לפנות את השטח שבידיהם ולמכור את השטחים. היו כאלה שהתנגדו לזה. אני מאמין שבעוד מספר חודשים השטחים האלה ישוחררו.

המחשבות על שתי האחזויות בגיזור הצפונית

הן פחות בעיה מבחינה תקציבית, אבל מבחינת תפיסת השטח יש להן חשיבות. אני רואה את הפעולות האלה ככרוכות אחת בשניה.

השר ח. גבתי:

בישיבה הקודמת שאל שר השיכון אם יש תכנית

יותר כוללת של הקמת ישובים במשך שלוש השנים

הבאות. אמנם אין תכנית מפורטת, אבל יש לנו רשימה די ארוכה של ישובים שאנחנו סבורים שהיינו צריכים להקים כבר השנה, לולא עמדנו בפני שתי המגבלות של תקציב וכוח אדם. הישובים הללו יוקמו במשך השנתיים או שלוש השנים הקרובות. אחת הדוגמאות זו התכנית המורחבת של פיתחת רפיח של 3 - 5 ישובים, והקמת ישוב או שנים באיזור ים המלח. ליד אלמוג יש הצעה להקים עוד ישוב או שנים לצופף את ההתיישבות שם. יש הצעות על ישובים נוספים ברמת הגולן, בערבה. אנחנו עכשיו בודקים את האפשרות להקים ישובים בהר הנגב שם יש כיום רק שלושה ישובים קיבוציים שהם מרוחקים ומבודדים מאד, שיש צורך למצוא את הדרך איך לאכלס את הנגב במספר ישובים יותר גדול. זאת איננה תכנית מגובשת, אבל כדאי שיהיה מושג מה האפשרויות שישנן בשנתיים או שלוש השנים הקרובות להרחבת רשת ההתיישבות שלנו באיזורים השונים בארץ.

בקשר עם ההתיישבות בפיתחת רפיח, מדובר על

משק מאד אינטנסיבי שיכול להסתפק בשטח קטן ובכמות מים לא גדולה. זה

יוכתב לנו ע"י המצב של המים. אני לא מציע לקבל את זה כתורת משה מסיני

שזה אב טיפול של התיישבות בשדה ניצן; אנחנו עושים שם נסיון, ויש אצא

10 מתיישבים שם בהצלחה. אני מאמין שזו דרך. אבל כדי להגיע למסקנה שזה

דרך התיישבות בהיקף גדול, צריך עוד לחכות. אינני שולל בזה את האפשרות

להקים בפיתחת רפיח עוד ישוב. אינני קובע אם פה יהיו עגבניות ופה ציפורניים.

יכול להיות שמחר זה יהיה משהו אחר. אנחנו צריכים ללמוד היטב את הצד המסחרי

של העסק. אלה ישובים שיהיו מבוססים על יצוא. אינני שותף לפחדים של השר קול

שאנחנו מייצרים יותר מדי פרחים. החלק שלנו בשוק הפרחים באירופה הוא קטן

ביותר. זה לא לשוק המקומי. צריך לעקוב אחר ההתפתחות ולראות. גם אני בעד

זה שנגוון את המשק. בשדה ניצן נוטים מסע סוב-טרופי. בפיתחת רפיח הקמנו

את שדות ומנצלים את האקלים ואת האפשרות לגדל ירקות בהצלחה. כשאתה בא לשם, לא מדברים אתך על פרחים אלא על הודים. לא אניד שאם במושבים יחדלו לגדל ירקות ויגדלו הודים, שזו היתה תכנית התיישבות הכי מוצלחת והכי מתאימה לתנאים במקום. ברור שלנוכח התכנית הזאת שיש לנו, שמבוססת על ניצול המים שישנם באיזור הזה, תכנית הוכנה למצב של קפאון, אם לא תיעשה פעולה בדרך הנכונה למצוא אפשרות לרכז את שטחי הקרקע הדרושים להקמת הישובים שעליהם הוחלט כבר, וגם ישובים שעליהם יחליטו בשנה זו או לקראת השנה הבאה.

בקשר לכפר התעשייתי ברמת הגולן, אני מצטרף לדעה שנקים אותו בקרבת מקום למרכז האיזורי, כי זה נסיון. איש לא יודע איך זה יתפתח וכמה אנשים יימשכו לזה. כדי למנוע מצב שיהיה ישוב אומלל, נבנה אותו בקרבת מקום, כך שבכל מקרה יהיה לו על מה להשען. אנחנו כללנו בתוך שלושת הישובים שאנחנו רוצים להעלות היום, את המרכז האיזורי בבקעת הירדן. היקף ההתיישבות בבקעת הירדן מחייבת להקים מרכז איזורי וגם בתי אריזה ובתי קירור ומוסם וכו', כמו-כן מרכז חברתי וחינוכי. היה לנו דיון על מיקום ויש תפישות שונות בדרכי פיתוח המרכז. על כן עד היום לא סוכם סופית היכן יקום המרכז או המרכזים האיזוריים. הדיון יסתיים בודאי בימים הקרובים.

מר אבני:

בישיבה הקודמת דיווח היו"ר ששוריינן תקציב

לשלושת הישובים שסוכם עליהם מתוך הששה.

היום הציע היו"ר את הכפר התעשייתי בגולן, ישוב אחד ברפיח ומרכז איזורי בבקעה. אני מציע תיקון, ברשות היו"ר, מבחינה אופרטיבית, לאפשר גמישות.

ההצעה שלי באה מתוך הנחה שאת הכפר התעשייתי לא נוכל לגמור בשנת תקציב זו. יש מגבלה של חורף. אחרי אוקטובר אין שעם ואין אפשרות להתחיל בעבודה. הגשם מקדים ברמה, ואם מתחילים בסביבות סוף אוגוסט או ספטמבר, אין אפשרות לעבוד וגם מה שהוחל בו, יכול לרדת לשמיון. אינני מאמין שנגיע לאפשרות בצוע לפני החורף. יצא איפוא שהתקציב לא ינוצל ממילא. לכן הצעתי שהועדה כתאום עם המחלקה להתיישבות ומשרד השיכון, יבררו את העניין. אם יתברר שזה לא ניתן, אפשר יהיה אחד מאותם ארבעת הישובים בפיתחת רפיח להתחיל, כי שם בחורף גם ניתן לבצע עבודות.

משרד השיכון פועל לפי החלטת הממשלה. אני מודיע בשם שר השיכון החדש, שלא עשה שום פעולת פרסום. יתירה מזו: כאשר ב-19.3 התחלנו לבצע בנייה ולא היתה אפשרות לקיים טקס, הרמנו כוסית בחוג מצומצם ולא הזמנו אף עתונאי. אבל לא מן הנמנע שהסתובב עתונאי וצילם. שר השיכון איננו אחראי לעתונות.

כאשר לכפר התעשייתי, כאשר בישיבה הקודמת הציג אדמוני את התכנית הגדולה, ואני שאלתי מה המשכצת המרובעת, אמר אדמוני שזה כלום, אולי פעם יקום שם בית ספר, אבל זה לא מרכז תעשייתי עבור הישובים החזויים בעתיד. היום אנחנו שומעים על מרכז תעשייתי נפרד. הועדה צריכה לדעת שזאת פגיעה חמורה במרכז תעשייתי שעליו יש החלטה. יש החלטה קודמת האומרת שהכפר התעשייתי הראשון יהיה צמוד למרכז האיזורי.

לא ידוע לי על החלטה כזאת.

מר ר. וייץ:

מר אבני:

לגייסימי לחזור מהחלטה אבל לא לגייסימי
להתעלם התעלמות מוחלטת בשטח, ואחר-כך
לשמוע כאילו שמשרד אחר נותן פרשנות. המיקום המוצע לא סמוך. אם תיוצר
סיטואציה לאור הספקות שבוטאו, המגמה היא שזה יוכל ~~אחראי~~ להתמזג עם
המרכז האיזורי. לאור מה שנאמר פה בישיבה הקודמת, שאם חלילה הספקות
שבוטאו יתקיימו, צריך לשמור על אופציה שזה במרחק סביר מהמרכז,
כדי שבעתיד זה יוכל להיות חלק מהמרכז.

השר און:

בניגוד למה שאמר אבני בקשר לשוב
התעשייתי, אני מציע להתחיל בבצוע
מתוך נימוק פשוט: מסתובבים האנשים האלה מעל לשנתיים. ספק אם הם מוכנים
עוד להחזיק מעמד ולחכות.

היו"ר השר י. גלילי:

לפי המידע המעודכן שהצלחתי להשיג הבוקר
חברנו רונן נשאר בהסתייגות מההצעה להקים
אינני בן חורין להסתיר אותה מכאן.
מרכז איזורי בבקעת הירדן.
ההצעות לסיכום הן:

לגבי הפעילות שלנו בשנת התקציב 1974/5

בנוסף על הפעולות המאושרות והמתקצבות שנמשכות, אנחנו נתחיל בהקמת
המרכז האיזורי בבקעת הירדן, הכפר התעשייתי ברמת הגולן, וישוב נוסף
בפיתחת רפיח.

לגבי הכפר התעשייתי ברמת הגולן, נקיים
בירור לגבי המחשבות שנשמעו פה מצד סמיכות הכפר הזה אל המרכז התעשייתי
שהוחלט על הקמתו ברמת הגולן.

באשר לפיתחת רפיח, אנחנו נבקש את ראש
הממשלה להורות ^{לממשלה} ~~לממשלה~~ המוסמכים לעשות את הפעולות הדרושות לקיום
ההבטחות שניתנו לבדואים, היינו: ליישבם בשטח של 1800 דונם, וכן לעשות
את הפעולות הדרושות לרכז את הקרקעות לישובים בפיתחת רפיח, תוך הבטחת
פיצוי בקרקע ובכסף.

השר ח. גבתי: אני מציע תיקון: להקמת הישובים בפיתחת רפיח.

היו"ר י. גלילי:

ברור.

כמובן שהפעילות הזאת חייבת להעשות לפי
הוראת ראש הממשלה בעצה עם היועץ המשפטי לממשלה. שמתי לב יפה להערתו של
רוזן שעליה הגיב גם זיו, במידת האפשר רצוי מאד להקדים את הפעילות לגבי
1800 הדונם לשיקום הבדואים, לא רק מפני שאנחנו די איחרנו בקיום ההבטחות
שלנו, אלא גם מפני שיש לזה ערך אנושי ומדיני. זה גם יכול לעזור לפעילות
הלאה.

אלוף י. ורדי:

אני מבקש שההמלצה לגבי הפעילות לגבי
הבדואים תהיה המלצה לאתר, אין מניעה

גם מבחינת התכניות.

היו"ר י. גלילי:

ההמלצה טעונה אישור ראש הממשלה. דיברתי

עם ראש הממשלה לקראת הישיבה הזאת ואמרתי

לה שאני מביא את הנושא לישיבה זו. דיברתי גם עם שר הבטחון. אני אמסור

את המסקנה שלנו עוד היום ואמליץ שלא נדחה את הפעילות שלנו שם.

מר ר. וייץ:

אני רוצה לדעת בדיוק בקשר לכפר התעשייתי,

כי האנשים יושבים במקום וכל דחייה עלולה

לסכן את זה.

אני מבקש מהועדה לומר שהמיקום של הכפר

התעשייתי צריך להעשות בסמוך לעיר, אולם לא צמוד לה. הועדה המקצועית

שעוסקת בעניין - ויש בה כל המשרדים כולל משרד השיכון - תקבע את המקום

המדויק.

היו"ר י. גלילי:

היו הערות שונות לגבי הסמיכות של הכפר

התעשייתי למרכז התעשייתי האיזורי ברמת

הגולן. הצעתי ששר החקלאות, ראש מחלקת ההתיישבות, אנשי משרד השיכון ואני

נבדוק את השאלה הזאת על דעת הועדה ונסכם.

מר ר. וייץ:

אני מסכים לזה.

מר קרונה:

רצוי שנדייק בעניין ההמלצה לראש הממשלה.

היו"ר י. גלילי:

ההמלצה שלנו תהיה: ככל האפשר להקדים את
הפעילות לגבי 1800 הדונם לשיקום הכדואים

לשאר הפעולות, קצת יותר מבו זמנית.

מר קרונה:

אני רוצה שזה יהיה בו זמנית.

ס ח ל י ס י ם : במסגרת התקציב להתיישבות חדשה לשנת 1974/5:

- (א) להקים מרכז אזורי בבקעת הירדן.
 - (ב) להקים היאחזות בפיתחת רפיח - בשטח סגור - מצפון לכביש, המיועדת להיות ישוב קיבוצי.
 - (ג) להקים כפר חעשייתי ברמת-הגולן.
 - (ד) לפנות אל ראש הממשלה ואל שר הבטחון להורות לממשל הצבאי ולגורמים במוסמכים:
1. לעשות בלי דיחוי את הפעולות הדרושות - לרבות הפקעת שטח "המשולש" של 1,800 דונם - כדי לבצע בשטח זה שיקומן של משפחות הבידואים שהדבר הובטח להן בשעתו. יוֹקֶמֶן, בנוסף לכך, בשטח זה, משפחות בידואים נוספות, אשר יהיה צורך לפצותן בקרקע, בקשר לסעיף 2 להלן.
 2. לעשות את הפעולות הדרושות - לרבות חפיסת קרקע, - במסגרת השטח הסגור - במטרה לרכז אדמות להקמת היאחזויות וישובים, בגדר הנחונים שנמסרו היום לוועדה על-ידי מנהל מחלקת ההתיישבות, וזאת תוך הבטחת פיצוי נאות בקרקע, בכסף ובשניהם.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ח